

Töö number
Tellijä
Konsultant

25000037
Keskkonnaamet
Skepast&Puhkim OÜ
Laki põik 2, 12919 Tallinn
Telefon: +372 664 5808
e-post: info@skpk.ee
Registrikood: 11255795

Kuupäev

4.06.2025

Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaikade ja -liikide administratiivsete kaitsemeetmete rakendamise kava keskkonnamõju strateegiline hindamine

KSH programmi eelnõu

Versioon   **1**

Kuupäev   4.06.2025

Koostanud: Eike Riis, Madis Kullamaa, Raimo Pajula

Esikaane foto: Allikaline häilurohke Oandu sõnajalakuusik Lahemaa rahvuspargis. Allikas:
Kliimaministeerium

Projekti nr   25000037

SKEPAST&PUHKIM OÜ
Laki põik 2
12915 Tallinn
Registrikood 11255795
tel +372 664 5808
e-mail info@skpk.ee
www.skpk.ee

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
1. KSH OSAPOOLED	6
1.1. KSH programmi koostanud eksperdirühm	6
1.2. KSH aruande eksperdirühm	6
2. KAVANDATAVA TEGEVUSE KIRJELDUS	8
2.1. Kava koostamise eesmärk	8
2.2. Kava lühikirjeldus	8
2.3. Taustainformatsioon	9
3. KSH EESMÄRK JA MÕJU HINDAMISE ULATUS	11
4. KAVANDATAVA TEGEVUSE SEOS STRATEEGILISTE PLANEERIMISDOKUMENTIDEGA	12
4.1. Euroopa Liidu looduskaitsepoliitika	12
4.1.1. Loodusdirektiiv ja linnudirektiiv	12
4.1.2. Elurikkuse strateegia aastani 2030	13
4.1.3. ELi uus metsastrateegia aastani 2030	14
4.1.4. Looduse taastamise määrus	14
4.2. Siseriiklikud õiguslikud ja halduslikud meetmed	15
4.2.1. Looduskaitseseadus ja kaitse-eeskirjad	15
4.2.2. Metsaseadus	16
4.2.3. Metsade kaitse ja majandamine piiranguvööndis	17
4.2.4. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus	18
4.2.5. Vääriselupaikade kaitse	18
5. EELDATAVALT OLULISELT MÕJUTATAVA KESKKONNA KIRJELDUS JA EELDATAVALT KAASNEV OLULINE KESKKONNAMÕJU	19
5.1. Ülevaade Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaikade ja -liikide hetkeseisust	19
5.2. Natura aladel metsateatiste menetlemise senise praktika kirjeldus	20
5.3. Raiete võimalik mõju kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele	21
5.4. Raiete võimalik mõju metsaelupaigatüüpidele	21
6. KSH LÄBIVIIMISEL KASUTATAVAD METOODILISED ALUSED JA UURINGUD	23
6.1. Hindamismetoodika ja alternatiivid	23
6.2. Mõjuallikad, mõjuala ulatus ning mõjutatavad keskkonnaelemendid	23
6.2.1. Mõjuala ulatus ja kumulatiivne mõju	24
6.2.2. Mõjutatavad keskkonnaelemendid	25
6.3. Uuringud jm alusmaterjalid	25
7. AVALIKKUSE KAASAMINE JA ÜLEVADE KSH PROGRAMMI MENETLEMISEST ..	27
7.1. KSH menetlusosalised	27
7.2. KSH läbiviimise eeldatav ajakava	28
7.3. Ülevaade KSH programmi avalikustamisest ja asjaomaste asutuste seisukohtadest	29
8. KASUTATUD MATERJALID	30

Lisad

Lisa 1. KSH algatamise otsus

Lisa 2. Asjaomaste asutuste seisukohad KSH programmi kohta – lisatakse laekumisel (enne avalikku väljapanekut)

Lisa 3. Avalikustamise käigus esitatud arvamused KSH programmi kohta ja vastused neile – lisatakse pärast avalikustamist

Kasutatud lühendeid

EH	eelhindang
Kava	Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaikade ja -liikide administratiivsete kaitsemeetmete rakendamise kava (metsakava)
KeA	Keskkonnaamet
KliM	Kliimaministeerium
KeHJS	keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
KMH	keskkonnamõju hindamine
KSH	keskkonnamõju strateegiline hindamine
LiD	linnudirektiiv
LKS	looduskaitseseadus
LoD	loodusdirektiiv
MS	metsaseadus
SKPK	Skepast&Puhkim OÜ

Sissejuhatus

Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaikade ja -liikide administratiivsete kaitsemeetmete rakendamise kavaga (edaspidi *kava*) seatakse metsaelupaikadele ja metsaliikidele kaitsepõhimõtted. Kava koostamise eesmärk on tagada, et metsade majandamine ei halvendaks Natura 2000 võrgustiku alade kaitse-eesmärgiks olevate metsaelupaikade ja -liikide seisundit ning tagaks nende pikaajalise säilimise. Selleks on kavas välja toodud õiguslikud alused (looduskaitseseadus, metsaseadus, kaitse-eeskirjad jm) ning administratiivsed meetmed, mis reguleerivad metsade majandamist Natura 2000 võrgustiku aladel.

Kavale aldatati keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) Keskkonnaameti peadirektori 06.12.2022 käskkirjaga nr 8-2/22/5425. KSH aldatati vastavalt KeHJS § 33 lõike 1 punktile 4 ja § 35 lõikele 2 selle vajadust põhjendamata, sest metsade majandamisega Natura 2000 võrgustiku alal võib kaasneda ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärkidele.

KSH peamine eesmärk on hinnata kavas välja töötatud tingimuste ja piirangute asjakohasust elupaikadele ja liikidele tagamaks, et kava kohaste tingimuste ja piirangute rakendamisel üksikotsuste tegemisel (metsateatiste registreerimisel ning KMH eelhindangute koostamisel) metsade majandamine ei mõjuks negatiivselt Natura 2000 ala kaitse-eesmärkele. Ühtlasi looks kava raamistiku kaitsepõhimõtete rakendamiseks, mille alusel saab edaspidi hinnata raiete mõju KMH eelhindamise või KMH läbiviimiseks.

KSH programmi koostamisel on lähtutud KeHJS-e § 36 lõikes 2 sätestatud nõuetest.

1. KSH osapooled

KSH osapooled on loetletud järgnevas tabelis (Tabel 1). Muud menetlusosalised, sh asjaomased asutused ja huvitatud/mõjutatud isikud vt ptk 7.1.

Tabel 1. KSH osapooled

Osapool	Asutus / institutsioon	Kontaktisik	Kontaktandmed
Kava koostamise korraldaja, koostaja ja kinnitaja; KSH läbiviimise korraldaja ja otsustaja	Keskkonnaamet	Ester Pindmaa peaspetsialist (KSH) Gert Enno projekti koordinaator (kava)	Roheline 64, 80010 Pärnu tel 5696 6409 info@keskkonnaamet.ee tel 662 5999
KSH ekspert	Skepast&Puhkim OÜ ¹	Eike Riis KSH juhtekspert	Laki põik 2, 12919 Tallinn tel 501 1548 eike.riis@skpk.ee

1.1. KSH programmi koostanud eksperdirühm

KSH juhtekspert KSH programmi koostamise etapis on Eike Riis, kelle pädevus vastab KeHJS-e § 34 lõikes 4 esitatud nõuetele. KSH programmi koostanud Skepast&Puhkim OÜ eksperdirühma koosseis on esitatud alljärgnevas tabelis (Tabel 2).

Tabel 2. KSH programmi eksperdirühma liikmed

Ekspert	Valdkond	Ülesanne töörühmas/mõju valdkond
Eike Riis	KSH juhtekspert	Ekspedirühma töö korraldamine; KSH programmi koostamine; KSH programmi menetluses osalemine
Madis Kullamaa	Metsandusekspert	KSH programmi koostamine; KSH programmi menetluses osalemine
Raimo Pajula	Metsaliikide ekspert	KSH programmi koostamine; KSH programmi menetluses osalemine

1.2. KSH aruande eksperdirühm

Kava KSH programm ja KSH aruanne koostatakse eraldi hankega. Seetõttu võib KSH aruannet koostav eksperdirühm muutuda, kuid KSH programmis nimetatud valdkonnad peavad olema

¹ KSH programmi etapis, sest Skepast&Puhkim OÜ-l on sõlmitud Tellijaga leping vaid KSH programmi koostamiseks. Pärast KSH programmi nõuetele vastavaks tunnistamist kuulutatakse KSH aruande koostamiseks välja eraldi hange.

eksperdirühma kuuluvate ekspertidega kaetud vastavalt allpool toodule (Tabel 3), st valdkondade mõju hindamiseks tuleb kaasata vajaliku pädevusega eksperdid.

Kaasatavad eksperdid peavad omama kas magistrikraadi või sellega võrdsustatud kvalifikatsiooni taset vastaval erialal (hinnatavas valdkonnas) ning eelnevat töökogemust, mis on seotud hinnatava valdkonnaga, või on viimase viie aasta jooksul osalenud vähemalt ühel korral keskkonnamõju (strateegilise) hindamise või analoogilise protsessi eksperdirühma töös hinnatava valdkonna eksperdina. Sama isik võib KSH käigus hinnata mõju ka mitmes valdkonnas, kui tal on selleks piisav pädevus.

Tabel 3. KSH aruandes hinnatavad mõjuvaldkonnad ja eksperdirühma liikmete pädevusnõuded (vastavas mõjuvaldkonnas)

Mõjuvaldkond	Eksperti pädevusnõuded
KSH juhtekspert	Vastab KeHJS § 34 lg 4 nõuetele, sh omab pädevust mõju hindamisel Natura 2000 võrgustiku aladele
Metsaelupaigatüüpide kaitse tagamine	Metsaelupaigatüüpide ekspert (või eksperdid)
Metsaliikide kaitse tagamine	Metsaliikide eksperdid – vähemalt peamiste liigirühmade (imetajad, linnud, vee-elustik, roomajad, kahepaiksed, putukad, samblad, samblikud, seened, soontaimed) kaupa, sh Natura-alade kaitse-eesmärgiks olevad metsaliigid
Õigusaktide regulatsioonide hindamine	Keskkonnaõiguse valdkonnale spetsialiseerunud juriidilise haridusega ekspert
Metsanduslikud aspektid	Metsamajanduse valdkonna ekspert, kes omab mh metsade majandamise kogemust Natura aladel/kaitsealadel

KSH menetlusprotsessi kaasatakse asjaomased asutused ja isikud, keda kavandatud tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle tegevuse vastu (vt ptk 7).

2. Kavandatava tegevuse kirjeldus

2.1. Kava koostamise eesmärk

Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaikade ja -liikide administratiivsete kaitsemeetmete rakendamise kava koostamise eesmärk on:

- kirjeldada metsaelupaikade kaitseks Natura aladel kehtestatud õiguslikke meetmeid;
- anda alapõhiseid soovitusi administratiivsete meetmete rakendamiseks;
- anda terviklik ülevaade Natura 2000 alade metsaelupaigatüüpide ja metsaliikide kaitse-eesmärkidest.

Kava koostamise eesmärk on tagada, et metsade majandamine ei halvendaks Natura 2000 võrgustiku alade kaitse-eesmärgiks olevate metsaelupaikade ja -liikide seisundit ja tagaks nende pikaajalise säilimise. Selleks on kavas välja toodud õiguslikud alused (LKS, MS, kaitse-eeskirjad) ja administratiivsed meetmed, mis reguleerivad metsade majandamist Natura 2000 võrgustiku aladel.

2.2. Kava lühikirjeldus

Vastavalt looduskaitseseaduse § 25 lõikele 1 võib kaitstava loodusobjekti kaitse korraldamiseks koostada kaitsekorralduskava. Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise korra alusel koostatakse administratiivsete meetmete rakendamist planeeriv kaitsekorralduskava, et vältida ebasoodsa mõju tekkimist Natura 2000 võrgustiku aladele jäävatele nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ (nn loodusdirektiivi e LoD) lisas I nimetatud elupaigatüüpidele ja lisas II nimetatud liikidele ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ (nn linnudirektiivi e LiD) lisas I nimetatud linnuliikidele ja selles nimetatud rändlinnuliikidele.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektori asetäitja. Teave kava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Tegemist on administratiivsete meetmete rakendamist planeeriva kavaga. Kavas kirjeldatakse ära metsaelupaikade ja metsaliikide kaitse põhimõtted ning kavandatakse administratiivsed meetmed ja antakse üldised suunised metsaelupaikade ja -liikide kaitseks. Kava loob raamistiku kaitse põhimõtete rakendamiseks, mille alusel saab välistada metsa raiest tingitud negatiivseid mõjusid Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärkidele. Lisaks on tegemist on koondkavaga, mis võtab kokku senised Natura alade kaitsekorralduskavades seatud metsaelupaigatüüpide ja metsaliikide kaitse-eesmärgid ning täpsustab alapõhiseid kaitse-eesmärke, kui see on väärtuste soodsa seisundi saavutamiseks vajalik.

Koostatav kava käsitleb kümmet LoD I lisa metsaelupaigatüüpi. Nendeks on: metsastunud luited (2180), vanad loodusmetsad (9010*²), 3) vanad laialehised metsad (9020*), 4) rohunditerikkad kuusikud (9050), 5) okasmetsad moreenikõrgendikel (9060), 6) soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), 7) rusukallete ja jäärakute metsad (9180*), 8) siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), 9) lammi- lodumetsad (91E0*), 10) laialehised lammimetsad kaldavallidel (91F0). Nimekirjast on välja jäetud elupaigatüüp puiskarjamaad (9070), mida käsitletakse direktiivis kui metsaelupaika, kuid siseriiklikult pärandniiduna. Puiskarjamaade levikut ja seisundit hinnatakse poollooduslike koosluste inventuuride põhjal.

---

² Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

Kava käsitleb 251 kaitsealust metsaliiki ja metsadega seotud liiki³, millest ühtlasi 52 on määratud Natura korralduse⁴ järgi Natura 2000 alade kaitse-eesmärgiks.

Kava käsitleb metsade kaitset ja majandamist ainult kitsalt metsaraietest (metsaseaduse § 28), v.a raadamine, tulenevate mõjudena kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja elupaigatüüpidele, mitte laiemalt metsade majandamisega seotud tegevuste (kraavide hooldamine, kuivendamine jne) täiendavate mõjude avaldumist, mis võivad tekkida muu inimtegevuse käigus. Seetõttu keskendutakse kavas eelkõige just metsateatiste menetlustes vajalike protsesside läbimisele ja tingimustele, et loa väljastajal oleks veendumus, et planeeritaval raiel puudub negatiivne mõju Natura ala kaitse-eesmärgile ja terviklikkusele. Muud asjaolud, mis võivad liigi või elupaigatüübi seisundit mõjutada, tuleb hinnata eraldiseisva eelhindamise (EH) või keskkonnamõju hindamise (KMH) käigus.

Koostatav kaitsepõhimõtete rakendamise kava on Keskkonnaameti (KeA) sisemist töökorraldust reguleeriv dokument, mis samas loob raamistiku raietele KMH eelhindamise või KMH läbiviimiseks. Kavas käsitletav otsustuspõhi ja administratiivsed meetmed on abimaterjalid/suunis metsateatiste menetlemisel. Seega, kavas ja selle KSH aruandes kirjeldatavaid meetmeid on edaspidi võimalik kasutada metsateatiste väljastamisel, kas eelhinnangu andmiseks või kui metsateatise menetlemisel olemasoleva KSH käigus asjaolud ei ole olulisel määral muutunud ja tegevus piirneb antud kava raamistikus (ning kavale tehtud KSH ei ole vanem kui 4 aastat), võib jätta eraldiseisva keskkonnamõju hindamise algatamata⁵.

Lisaks on kavas esitatud teemakaardid iga Natura ala kohta, mis sisaldavad ülevaadet kavaga seatud raiepiirangutest ning alapõhistest kaitse-eesmärkidest, mis on seatud metsaelupaigatüüpidele ja metsaliikidele. Kaitse-eesmärkide seadmine käesoleva kavaga on põhjendatud, sest KSH jaoks on kokku koondatud olemasolevates kaitsekorralduskavades seatud olemasolevad kaitse-eesmärgid ning vajadusel on ajakohastatud alapõhiseid kaitse-eesmärke.

2.3. Taustainformatsioon

Vastavalt loodusdirektiivile ja linnudirektiivile on igal liikmesriigil kohustus kehtestada kaitsealade suhtes kaitsemeetmed, mille hulka kuuluvad ka kaitsekorralduskavad. Kaitsekorralduskavad peavad olema eraldi välja töötatud või lisatud muudesse arengukavadesse ning vastama aladel esinevate LoD I lisa looduslike elupaigatüüpide ja II lisa liikide ökoloogilistele vajadustele ning LiD lisas I nimetatud linnuliikidele ja selles nimetatud rändlinnuliikidele.

Kava koostatakse tulenevalt Euroopa Komisjoni 9. juunil 2021 algatatud rikkumismenetluse otsusest, mille hinnangul ei ole Eesti Vabariik läbi viinud nõuetekohast mõjude hindamist tegevuste puhul, mis võivad avaldada olulist mõju Natura 2000 aladele. Eelkõige on rikkumismenetluse keskmeks kaitse-eeskirjades lubatud raied kaitsealade piiranguvööndites. Euroopa Komisjoni hinnangul ei piisa asutusesisese mõjude hindamisest ja analüüsist kaitse-eeskirjadele⁶.

Direktiiv 2011/92/EL on integreeritud siseriiklikku õigusse läbi keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõjuhindamissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*). Asjakohast hindamist käsitleb nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse (edaspidi

³ Vt kava lisa 2. Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhised

⁴ Vabariigi Valitsuse 23.04.2009 korraldus nr 148 „Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja“ muutmise“. RT: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13175848>

⁵ KeHJS § 11 lg 6²

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/92/EL. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0092&from=LV>

loodusdirektiiv) artikli 6 lõige 3, mis kohustab liikmesriike kasutusele võtma kontrollmeetmeid, tagamaks, et liikmesriigi asutused annavad tegevusele loa vaid siis, kui see ei avalda negatiivset mõju Natura 2000 võrgustiku alade kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele. Seega loodusdirektiivi ja KeHJS tähenduses oleks vaja igale metsateatisele läbi viia keskkonnamõju hindamine (edaspidi *KMH*), kui metsateatis esitatakse Natura 2000 võrgustikku kuuluvale alale või on kahtlus, et teatise alusel tehtav raie võib avaldada negatiivset mõju kaitse-eesmärkidele või ala terviklikkusele.

KMH on ressursimahukas tegevus ning arvestades Keskkonnaametile esitatavate metsateatiste hulka, pole otstarbekas hinnata iga metsateatise mõju läbi keskkonnamõjude hindamise, vaid pigem koondada senine kaitsekorralduse reeglistik ühe kava alla ning hinnata tegevuste mõjusid üleriigiliselt läbi KSH.

Ühtlasi looks kava raamistiku kaitsepõhimõtete rakendamiseks, mille alusel saab edaspidi hinnata raie mõjusid KMH eelhindamise või KMH läbiviimiseks. Asjakohase hindamise läbiviimiseks on kavas koondatud kokku senised Natura alade kaitsekorralduskavadega seatud kaitse-eesmärgid metsaelupaigatüüpidele ja metsaliikidele, vajadusel kava täpsustab alapõhiseid kaitse-eesmärke, kui see on soodsa seisundi saavutamiseks vajalik. Alapõhised kaitse-eesmärgid on esitatud kavas teemakaartidena iga Natura 2000 võrgustiku ala kohta, juurde on lisatud informatiivsed kaardid alapõhistest raiepiirangutest, mida on kavas meetmetena käsitletud.

3. KSH eesmärk ja mõju hindamise ulatus

KSH eesmärk on hinnata kavas käsitletud õiguslike aluste ja administratiivsete meetmete piisavust, et saavutada alapõhised kaitse-eesmärgid.

KSH eesmärgid:

- **Hinnata õigusaktide regulatsioone**

Võttes aluseks looduskaitseseaduse (LKS), kaitse-eeskirjade, metsaseaduse (MS), KeHJS-e regulatsioonid ja hinnata, kas olemasolev seadusandlus välistab või leevendab negatiivse mõju avaldumist kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele.

- **Hinnata kavas olevaid meetmeid**

Kas kavas kehtestatud meetmete rakendamine koosmõjus õiguslike regulatsioonidega välistavad raietest tuleneva ebasoodsa mõju Natura 2000 võrgustiku aladel? Kavas esitatavad meetmed ja praktilised suunised nagu elupaigatüüpide raiekeeld, puhveralade moodustamine elupaigatüüpide ümber, tingimused raietele puhervööndites, metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise tingimused koostoimes õiguslike regulatsioonidega, peavad tagama alapõhiselt kaitse-eesmärkide säilimise ning ala terviklikkuse.

- **Hinnata juhiste piisavust**

Metsateatiste menetlemiseks määrata menetluse kulg (otsustuspuu), mis abistaks spetsialistil tegevusloa otsuseni jõuda ning välistada seeläbi negatiivse mõju avaldumine. KSH ülesanne on hinnata, kas otsustuspuu kasutamine tagab metsateatiste menetlemisel piisavalt selge reeglistiku raiete lubamiseks või keeldumiseks ning välistab ohu Natura 2000 võrgustiku alade kaitse-eesmärkidele. Kas otsustuspuu kasutamisel esineb kitsaskohti ja millised on ohud?

- **Pakkuda välja leevendavaid meetmeid**

Juhul, kui kavas käsitletavat meetmed ei taga piisavat kaitstust, siis KSH ülesanne on pakkuda välja leevendavaid meetmeid, et vältida ebasoodsa mõju avaldumist.

KSH programmi koostamisel on tuginetud kava eelnõule ja kehtivale õigusele.

Kava ja KSH-ga ei ole võimalik igat üksikjuhtumit spetsiifiliselt ära lahendada, vaid pigem on eesmärk tüüpjuhtumite lahendamine, alapõhiste kaitse-eesmärkide ja meetmete täpsem selgitamine ning aluse andmine Natura hindamiseks, kui KSH ei anna piisavalt kindlust otsustamiseks. KSH roll on hinnata kavas käsitletud õiguslike aluste ja administratiivsete meetmete piisavust, et saavutada alapõhised kaitse-eesmärgid, sh kas nende rakendamine annab piisava kaitstuse negatiivse mõju vältimiseks Natura 2000 loodus- ja linnualade kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele.

Kava koostamisega ei ole võimalik ära lahendada rikkumismenetluse kõiki aspekte. Seetõttu ei eeldata KSH-s täiendavate uuringute läbiviimist.

Mõju hindamise ulatus sõltub kava eesmärgist ja sisust. Koostatav kava keskendub metaelupaigatüüpidele ja metsaliikidele ning nende kaitse tagamisele metsateatiste menetlemisel Natura 2000 võrgustiku aladel (vt täpsemalt ptk 2.2). Eeltoodust tulenevalt puudub vajadus KSH käigus käsitleda ja analüüsida nõ klassikalisi KSH teemavaldkondi nagu taimestik ja loomastik üldisemal tasandil, vääriselupaigad, veestik, rohevõrgustik ning muid teemasid nagu mõju inimese tervisele, kultuuriväärtustele jne.

Piiriülese mõju võimalikkus

Arvestades kava eesmärki ja kavandatava tegevuse iseloomu ei ole tõenäoline, et sellega võiks kaasneda piiriülene keskkonnamõju ehk negatiivne mõju mõne naaberriigi territooriumile.

4. Kavandatava tegevuse seos strateegiliste planeerimisdokumentidega

Järgnevates peatükkides on toodud riigi Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaikade ja -liikide administratiivsete kaitsemeetmete rakendamise kava seosed asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega.

4.1. Euroopa Liidu looduskaitsepoliitika

4.1.1. Loodusdirektiiv ja linnudirektiiv

Loodusdirektiiv⁷ (LoD) on Euroopa Liidu (EL) looduskaitsest tegevust korraldav õigusakt, mille põhieesmärk on tagada EL-i jaoks olulise väärtusega looduslike liikide ja elupaikade soodus looduskaitseline seisund. Artikli 2 järgi on direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele. Direktiivi kohaselt võetud meetmed on kavandatud ühenduse tähtsusega looduslike elupaikade ning looduslike looma- ja taimeliikide soodsa kaitsestaatus säilitamiseks või taastamiseks. Artikli 2 lõike 3 kohaselt võetakse direktiivi kohaselt võetud meetmetes arvesse majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi ning piirkondlikke ja kohalikke iseärasusi.

LoD artikli 3 lõike 1 kohaselt kuuluvad Natura 2000 võrgustikku ka direktiivi 79/409/EMÜ⁸ (linnudirektiivi, LiD) kohaselt klassifitseeritud linnukaitsealad. Üleeuroopaline erikaitsealade sidus ökoloogiline võrgustik Natura 2000 ongi loodud LoD artikli 3 lõike 1 ja LiD artikli 4 kohaselt. See koosneb aladest, kus kaitse-eesmärkideks on seatud LoD I lisas loetletud looduslikud elupaigatüübid, II lisas loetletud liikide elupaigad ja LiD I lisas nimetatud liikide ning rändlinnuliikide elupaigad, mis võimaldab säilitada või vajaduse korral taastada (vt ka ptk 4.1.3) asjaomaste looduslike elupaigatüüpide ja liikide elupaikade soodsat seisundit nende looduslikul levilal.

LoD artikli 6 lõike 3 kohaselt: *Iga kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju eraldi või koos muude kavade või projektidega, tuleb asjakohaselt hinnata seoses tagajärgedega, mida see ala kaitse-eesmärkidele avaldab. Pädevad siseriiklikud asutused annavad kavale või projektile kava või projekti tagajärgede hindamise järelduste alusel ning lõike 4 sätete kohaselt nõusoleku alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju, ja teevad seda vajaduse korral pärast avaliku arvamuse saamist.*

Euroopa Kohus on hinnanud, et metsa majandamine, mis näeb ette raieid Natura 2000 aladel, on vastuolus LoD 6 lõikega 3, kui tegevuse puhul ei ole hinnatud meetmete mõju Natura 2000 aladele⁹.

Eeltoodust lähtuvalt on Euroopa Komisjon 9. juunil 2021 algatatud rikkumismenetluses jõudnud otsusele, et Eesti Vabariik ei ole läbi viinud nõuetekohast mõjude hindamist tegevuste (eelkõige lubatud metsaraied Natura 2000 võrgustiku alade piiranguvööndites) puhul, mis võivad avaldada olulist mõju Natura 2000 aladele.

⁷ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ, 21. mai 1992, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:31992L0043>

⁸ Nõukogu direktiiv, 2. aprill 1979, loodusliku linnustiku kaitse kohta (79/409/EMÜ), muudetud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiviga 2009/147/EÜ; Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ, 30. november 2009, loodusliku linnustiku kaitse kohta (kodifitseeritud versioon): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32009L0147>

⁹ Kohtuasi C-441/17 punkt 127

KSH käigus viiakse läbi sisuline ja juriidiline analüüs, kas koostatavas kavas esitatud administratiivsed meetmed on kooskõlas LiD ja LoD eesmärkidega ning nende põhjal siseriiklikult kehtestatud õigusaktidega ning piisavad direktiividega seatud eesmärkide elluviimiseks. Vajadusel tehakse ettepanekuid kava ning siseriiklike õigusaktide täiendamiseks ja täpsustamiseks.

4.1.2. Elurikkuse strateegia aastani 2030

Euroopa Liidu elurikkuse strateegias aastani 2030¹⁰ tõdetakse, et elurikkuse kaitseks on vaja võtta kiireloomulisi meetmeid.

Elurikkuse strateegia seab looduskaitse valdkonnas järgmised peamised kohustused 2030. aastani:

1. Kaitsta õiguslikult vähemalt 30% ELi maismaast ja 30% ELi merealadest ning lõimida tõelisse üleeuroopalisse loodusvõrgustikku ökoloogilised koridorid.
2. Kaitsta rangelt vähemalt kolmandikku ELi kaitsealadest, sealhulgas kõiki ELis veel alles olevaid loodus- ja põlismetsi.
3. Hallata kõiki kaitsealasid tulemuslikult ning määrata selleks kindlaks selged kaitse-eesmärgid ja -meetmed ja seirata neid asjakohaselt.

Eeltoodu hõlmab ka Natura 2000 võrgustiku alasid. Eesmärgiks on seatud võtta 2030. aastaks kaitse alla vähemalt 30% EL-i maismaast ja merest. Seda oodatakse igalt liikmesriigilt, tegemist on ELi-ülese eesmärgiga. Solidaarselt võrdset panust oodatakse siiski kõikidelt liikmesriikidelt. Strateegia toonitab Natura 2000 metsaalade tähtsust metsade elurikkuse säilitamisel, kuid märgib samas, et selliste piirkondade majandamiseks ja jõustamise tagamiseks on vaja piisavaid rahalisi vahendeid.

Strateegia näeb ette, et erilist tähelepanu tuleks pöörata elurikkuse poolest väga suure väärtuse või potentsiaaliga aladele. Need alad on kliimamuutuste suhtes kõige haavatavamad ja tuleks võtta range kaitse alla. Seda silmas pidades tuleks range kaitse alla võtta vähemalt kolmandik kaitsealadest, st 10% ELi maismaast ja 10% ELi merealast. **Range kaitse alla võtmiseks on väga oluline kindlaks määrata, kaardistada ja seire alla võtta kõik ELis veel alles olevad loodus- ja põlismetsad ning neid rangelt kaitsta** (vt ka ptk 4.1.3). Loodus- ja põlismetsad on kõige rikkamad metsaökosüsteemid, mis seovad atmosfäärist süsinikdioksiidi ja säilitavad suurt süsinikuvaru.

Strateegia näeb ette, et LiD ja LoD nõuete täitmise tagamisel keskendutakse Natura 2000 võrgustiku rajamise lõpuleviimisele, kõikide alade tulemuslikule majandamisele, liikide kaitse sätetele ning halveneva seisundiga liikidele ja elupaikadele.

Strateegia rõhutab, kui oluline on säästva metsamajandamise tasakaalustatud tugevdamine metsa ökosüsteemide tervise, kliimamuutustele vastupanuvõime ja pikaajalisuse seisukohast ning metsade multifunktsionaalse rolli säilitamiseks, sealhulgas metsade elurikkuse säilitamiseks, samuti kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks ja Euroopa roheline kokkuleppe rakendamiseks.

KSH käigus analüüsitakse ja hinnatakse, kas ja mil määral aitavad kavas rakendatavad administratiivsed meetmed kaasa elurikkuse strateegia eesmärkide täitmisele. Vajadusel tehakse ettepanekuid kava täiendamiseks ja täpsustamiseks.

---

¹⁰ Euroopa Parlamendi 9. juuni 2021. aasta resolutsioon ELi elurikkuse strateegia kohta aastani 2030 – toome looduse oma ellu tagasi (2020/2273(INI)): https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0277_ET.pdf; Euroopa Komisjoni teatis: ELi elurikkuse strateegia aastani 2030. Brüssel, 20.05.2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>

4.1.3. ELi uus metsastrateegia aastani 2030

ELi uus metsastrateegia aastani 2030¹¹ (menetluses) rõhutab metsade säästva majandamise olulisust.

Uus metsastrateegia rõhutab muuhulgas, kui olulised on **põlis- ja vanad metsad**, mis sisaldavad rohkesti elurikkust ja palju mikroelupaiku, mis on olulised elurikkuse kõrge taseme säilitamiseks, ning toonitab nende võtmerolli elurikkuse kaitsmisel, süsiniku sidumisel ja säilitamisel ning mageveega varustamisel; kordab üleskutset kaitsta kooskõlas ELi elurikkuse strateegiaga aastani 2030 (vt ptk 4.1.2) rangelt kõiki allesjäänud vanu ja põlismetsi; rõhutab, et kaitsta tuleb ka põlis- ja vanade metsadega külgnevaid puhvertsoone, et toetada vanade metsatunnuste arengut; rõhutab, et asjakohase kaitse laiendamine puhvertsoonidele parandab suure ökoloogilise väärtusega elupaikade ühenduvust, mis aitab oluliselt kaasa nende säilitamisele ja leevendab killustatuse negatiivset mõju; rõhutab vajadust kaaluda mitmekesist ja terviklikku tunnuste kogumit, tagada pindlikkus, et võtta arvesse biogeograafiliste piirkondade ja metsatüüpide eritingimusi, ning teha nõuetekohaselt vahet vanadel metsadel ja vanematel puistutel, mida majandatakse pika raieringi jaoks; rõhutab, et selliste määratluste osas tuleb kiiremas korras kokku leppida, et need peavad põhinema ökoloogilistel põhimõtetel; samuti tuleb vältida ebaproportsionaalseid majandamisnõudeid seoses naabermetsade ja metsamaadega, ning võimaldada majandamismeetmeid, mis on seotud selliste küsimustega nagu katastroofide ennetamine; juhib tähelepanu rahaliste stiimulite rollile teatavate vanade metsade tulevasele vabatahtlikul arendamisel tootmisest kõrvalejäetud maal.

Uus metsastrateegia tuletab meelde, et põlis- ja vanade metsade kaardistamine on täiesti ebapiisav ning peab vajalikuks luua andmebaas kõigi võimalike alade kohta, mis vastavad põlismetsade ja vanade metsade kriteeriumidele.

Eeltoodu on tihedalt seotud elurikkuse strateegia põhimõtetega ning Natura aladel kaitstavate metaelupaigatüüpide kontekstis on põhjendatud vaadata mõlema strateegia eesmärgi ja põhimõtteid koos. Seda arvestatakse ka KSH läbiviimisel.

4.1.4. Looduse taastamise määrus

Euroopa Liidu Nõukogu võttis 24.06.2024 vastu looduse taastamise määruse¹² ja see **kohaldub vahetult** kõigis EL-i liikmesriikides. Õigusakti eesmärk on kehtestada meetmed, et taastada 2030. aastaks vähemalt 20% EL-i maismaa- ja merealadest ning 2050. aastaks kõik taastamist vajavad ökosüsteemid. Määrusega kehtestatakse konkreetsed õiguslikult siduvad eesmärgid ja kohustused looduse taastamiseks iga loetletud ökosüsteemi jaoks. Määruse eesmärk on leevendada kliimamuutusi ja loodusõnnetuste mõju. See aitab EL-il täita oma rahvusvahelisi keskkonnavalaseid kohustusi ja taastada Euroopa looduse.¹³

Määruse kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama ja rakendama meetmed, millega taastatakse ühise EL-i eesmärgina 2030. aastaks vähemalt 20% EL-i maismaa- ja merealadest. Vältida tuleb olukorra märkimisväärt halvenemist piirkondades, mis on tänu taastamisele saavutanud hea seisundi.

¹¹ Euroopa Parlamendi 13. septembri 2022. aasta resolutsioon ELi uue metsastrateegia kohta aastani 2030 – Euroopa metsade kestlik majandamine: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0310_ET.html

¹² Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2024/1991, 24. juuni 2024, looduse taastamise kohta ja millega muudetakse määrust (EL) 2022/869 (EMP-s kohaldatav tekst); Euroopa Liidu Teataja: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401991

¹³ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2024/06/17/nature-restoration-law-council-gives-final-green-light/>

Määruses loetletud halvas seisundis elupaikade puhul tuleb liikmesriikidel võtta meetmeid, et taastada:

- vähemalt 30% 2030. aastaks;
- vähemalt 60% 2040. aastaks;
- vähemalt 90% 2050. aastaks.

Seos koostatava kavaga on tingitud sellest, et määruse järgi **seavad liikmesriigid kuni 2030. aastani taastamismeetmete rakendamisel esikohale Natura 2000 alad**. Määrus viitab EL-i elurikkuse strateegiale aastani 2030, mille kohaselt kaitstavatest aladest vähemalt kolmandik peaks olema range kaitse all, sealhulgas kõik allesjäänud loodus- ja põlismetsad. Sellega tuleb kava koostamisel arvestada.

Määruse artikkel 12 käsitleb täpsemalt metsaökosüsteemide taastamist. Rakendada tuleb taastamismeetmeid, mis on vajalikud, et suurendada metsaökosüsteemide elurikkust, võttes samas arvesse metsatulekahjude riski. Määrus pöörab metsaliikidest erilist tähelepanu linnustikule. Saavutada tuleb metsalinnustiku indeksi kasvusuundumus. Määrus näeb ette riikliku taastamiskava koostamise ning seire ja aruandluse põhimõtted.

Määruse artikli 14 lõike 16 järgi võivad liikmesriigid oma riiklike taastamiskavade koostamisel vastavalt oma riigisisestele ja piirkondlikele tingimustele kasutada taastamismeetmete erinevaid näiteid, mis on loetletud VII lisas, ning uusimaid teaduslikke tõendeid. Metsade taastamisega seoses võib välja tuua määruse VII lisa punktides 10-15 nimetatud taastamismeetmete näiteid:

- suurendada metsades ökoloogilisi elemente, nagu suured, vanad ja surevad puud (elupaikpuud) ning lamapuidu ja seisva surnud puidu hulk;
- töötada mitmekesise metsastruktuuri saavutamise suunas, näiteks liigilise koosseisu ja vanuse osas, ning võimaldada looduslikku uuendust ja puuliikide suktessiooni;
- aidata kaasa geograafiliste teisendite ja liikide rändele, kui see võib olla vajalik kliimamuutuste tõttu;
- suurendada metsade mitmekesisust, taastades muude kui metaelupaikade mosaiike, näiteks avatud niidu- või nõmmelaike, tiike või kiviseid alasid;
- kasutada looduslähedase või püsimeetsanduse meetodeid; istutada kohalikke puuliike;
- toetada põlismetsade ja küpsete puistute arengut (nt raiest loobumisega või aktiivse hooldamisega, mis soodustab iseregulatsiooni funktsioonide ja asjakohase vastupanuvõime arengut).

KSH käigus analüüsitakse ja hinnatakse, kas ja kuidas kavas esitatud administratiivsed meetmed toetavad looduse taastamise määruse rakendamist Eestis. Vajadusel tehakse ettepanekuid kava täiendamiseks nii metaelupaigatüüpide kui ka metsaliikide seisundist lähtuvalt.

4.2. Siseriiklikud õiguslikud ja halduslikud meetmed

4.2.1. Looduskaitseseadus ja kaitse-eeskirjad

Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030¹⁴ näeb ette, et eelistatud on polüfunktsionaalne mets, mis on stabiilsem ning vastupidavam haigustele ja olude muutustele ning kui majanduslik nõudlus muutub, kiiremini kohaldatav uutele nõudmistele. Polüfunktsionaalsena on mõeldud üheaegselt majanduslikke, sotsiaalseid, ökoloogilisi ja kultuurilisi vajadusi rahuldavat metsa. Koostatava kava eesmärgiks on kavandatavate raieviiside raamistamine Natura aladel, et vältida vastuolu LKS-i eesmärkidega, mis on loetletud LKS-i §-s 1. KSH käigus hinnatakse kavas toodud raieingimuste

¹⁴ Riigikogu 14.02.2007 otsus "Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030" heakskiitmine

kooskõla LKS-i ja sama seaduse alusel kehtestatud kaitse-eeskirjadega. Selleks võrreldakse kavas raie- ja teeteadustele seatud tingimusi LKS-is raie- ja teeteadustele kehtestatud piirangutega.

LKS-i § 12 lõike 2 alusel piiritletakse kaitse-eeskirjaga ühe või mitme erineva rangusastmega kaitsevööndi ulatus ning määratakse käesoleva seadusega sätestatud piirangute osaline või täielik, alaline või ajutine kehtivus vööndite kaupa. KSH käigus võrreldakse kavas toodud tingimusi raie- ja teeteadustele kaitse-eeskirjades sätestatuga.

- **Kaitse-eeskirjadega lubatud raieviiside võimalik mõju Natura kaitse-eesmärkidele ja alade terviklikkusele.** Siseriiklikele kaitsealadele kehtestatud kaitse-eeskirjadega on seatud raie- ja teeteadustele erinevaid tingimusi. Eesmärk on selgitada nende tingimuste sobivust ja piisavust Natura kaitse-eesmärkide saavutamiseks. Siseriiklike kaitsealade kaitse-eeskirjad on koostatud lähtuvalt nendel aladel seatud kaitse-eesmärkidele, mis hõlmavad ka Natura kaitse-eesmärke. KSH käigus hinnatakse, kas kaitse-eeskirjas lubatud raiepiirangud koostoimes kavas kehtestatud tingimustega tagavad Natura kaitse-eesmärkide saavutamise.
- **Kaitse-eeskirjadega lubatud raie- ja teeteadustele võimalik mõju piirnevatele sihtkaitsevööndi aladele.** Sihtkaitsevööndid on moodustatud seal asuvate looduslike koosluste säilitamiseks ning seal on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Projekteeritavate sihtkaitsevöönditena on määratud ka piiranguvööndites inventeeritud Natura metsaelupaigatüübid. KSH käigus hinnatakse kaitse-eeskirjade alusel lubatud raie- ja teeteadustele tegemisel tekkivaid servamõjusid.

4.2.2. Metsaseadus

Metsaseaduse (MS) §-st 1 lähtuvalt on seaduse eesmärk muuhulgas metsanduse suunamise, metsa korraldamise ja majandamise reguleerimine. MS ei reguleeri eraldi metsade majandamist looduskaitsealade piirangutega aladel, seega tuleb MS-i sätteid arvestada koostoimes LKS-iga. MS-iga on seatud tingimused nii raie- ja teeteadustele kui ka raie- ja teeteadustele metsa pindalale ning sõltuvalt raie- ja teeteadustele ka mahule. MS-i § 28 alusel loetakse raie- ja teeteadusteks puude ja põõsaste langetamist, langetatud tüvede laasimist, tüvede jätkamist, metsamaterjali koondamist ja kokkuvedu ehk kogu tööloiku kasvava puistaimestiku langetamisest kuni ladustamisalale viimiseni. Seega on raie- ja teeteadustele tegemisel võimalik mõju nii puistu koosseisu kujundamisel kui raiealal masinatega liikumisel. KSH käigus võrreldakse kavas toodud piiranguid raie- ja teeteadustele MS-i sätetega eraldi ja koostoimes LKS-ga.

- **Erinevate raieviiside võimaliku mõju ulatus raieala ümbruses.** Kavas on seatud raie- ja teeteadustele ulatuseks 30 meetrit raieala servast. Tuleb hinnata, kas 30 m mõjuala saab rakendada kõikide raieviiside puhul. Erinevate raieviiside tegemisel muutub puistu täius ja võib muutuda ka liigiline ning vanuseline koosseis. Hooldusraietel ja uuendusraietel, millega tekib lagedaid alasid, võib mõjuala ulatus olla erinev.
- **Erinevate raieviiside mõju Natura alaga piirnevas majandusmetsas.** MS-i alusel tehtud raie- ja teeteadustele servamõjud Natura alal asuvatele kaitse-eesmärkidele.
- **Mõju iseloom ja intensiivsus.** Erinevate raieviiside puhul erineb ka nende tegemise mõju piirnevatele aladele. Servamõju hulgas on valgustingimuste, tuultele avatuse ja niiskustingimuste muutumine. Lisaks puude raie- ja teeteadustele piirneval alal võib tekkida mõju kokkuveo käigus, kui kokkuveotee asub metsaelupaiga alal.
- **Püsimetsanduse mõju madalama esinduslikkusega elupaigatüüpides.** Leidub elupaigatüübi tunnustele vastavaid puistuid, kus vaatamata varem tehtud väikese mahuga raie- ja teeteadustele on säilinud olulised struktuurielemendid.
- **Raie elupaigatüübi või liigi elupaiga hoolduseks või taastamiseks.** Kaitse-eesmärgi saavutamiseks on võimalik kavandada kujundusraiet, mida MS-i järgi tehakse vastavalt kaitsekorralduskavale, liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavale või kaitstava looduse üksikobjekti või vääriselupaiga seisundi säilitamiseks ja parandamiseks.

- **Uuendusraiete kavandamine varem raiutud lankidega piirnevatel aladel.** Metsaseaduse (MS) ja metsa majandamise eeskirja¹⁵ (MME) alusel loetakse mets uuenenuks, kui uuendataval alal kasvavad MME § 16 punktis 1 loetletud liikide taimed, mille minimaalne hulk ja kõrgus on samas punktis määratud. Turberaie lankide uuenenuks lugemisel arvestatakse MME § 5 punktides 5 ja 6 sätestatud piirväärtusi. Olemasoleva lageraie või turberaie langiga piirneval alal saab teha järgmise raie, kui olemasolevad langid on MS mõistes nõuetekohaselt uuenenud. Natura võrgustiku aladel kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpide ja elupaikade seisundit võib mõjutada raietööde intensiivsus piirkonnas. Täiendavate tingimuste seadmine uuenenuks lugemisele hajutab piirnevad uuendusraied pikemale perioodile. KSH käigus tuleb hinnata, kas MS ja MME alusel sätestatud piirmäärad metsa uuenenuks lugemisel tagavad sobiva intensiivsusega uuendusraied Natura võrgustiku aladel.

4.2.3. Metsade kaitse ja majandamine piiranguvööndis

Piiranguvööndis on metsade majandamisele seatud piirangud kaitse-eeskirja alusel. LKS-i § 31 lõike 4 alusel võib kaitse-eeskirjaga piiranguvööndis seada raielangi suurusele ja kujule ning metsa vanusekoosseisule metsaseaduses sätestatust erinevaid piiranguid ning raie tegemise ajapiiranguid. Kaitse-eeskirjades raietele seatud piirangud on seega erinevad ning sõltuvad alade kaitse-eesmärkidest. KSH käigus hinnatakse kavas kirjeldatud raiete sobivust kaitse-eeskirjadega ja seeläbi ka alade kaitse-eesmärkide saavutamiseks.

- **Kavas raietele seatud tingimuste hindamine piiranguvööndi kaitse-eesmärkide saavutamise seisukohalt.** Kava kohaselt on raietel kuni 30 m kaugusel kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile võimalik negatiivne mõju (vt kava tabel 5). Negatiivse mõju vältimiseks on kavas keelatud elupaigatüübist kuni 30 m kaugusel raied, mille tegemisel tekib lagedaid alasid. Need on lageraie, veerraie, aegjärgse raie viimane järk, häilraie ja sanitaarraie raiejärgse täiusega 50% või enam. KSH käigus tuleb eksperdil hinnata raiete servamõju iseloomu ja ulatust.
- **Raiete menetlemise otsustuspäru Alternatiivi 1 ja Alternatiivi 2 võimalike mõjude hindamine.** Kavas toodud joonise 1 alusel on eristatud, kas matsaelupaigatüüp on kaitse-eesmärgiks või mitte. Metsaelupaigatüüpides, mis pole kaitse-eesmärgiks ning mille pindala on väike, esinduslikkus madal ja taastamine pole võimalik, lubatakse kava alusel raieid. Tuleb täpsustada pindala, millest väiksemal alal võib elupaigatüübi looduskaitse seisukohast pidada ebapiisavaks. KSH käigus tuleb hinnata, kas raied nendel aladel võivad mõjutada kaitse-eesmärkide saavutamist. KliM 26.03.2025 käskkirja nr 1-2/25/140 alusel muudetakse siseriiklike kaitsealade kaitse-eeskirju ja lisatakse kõik metsaelupaigatüübid kaitse-eesmärkideks.

Kaitsealuste liikide elupaiga või kasvukoha alal on kavas ette nähtud raietele piirangute seadmine, mis on kehtestatud väärtuspõhise metsade majandamise juhises¹⁶ ja selle lisaks olevas andmetabelis¹⁷. Kui EELIS-es olevad andmed on vanemad kui 10 aastat või kui andmed ei ole otsuse tegemiseks piisavad, tehakse alade kohta täiendav analüüs või hinnatakse nende seisundit välitööl.

¹⁵ Keskkonnaministri 27.12.2006 määrus nr 88

¹⁶ Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhised. Keskkonnaamet, 2024; vt https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2024-01/Metsade%20VP_majandamise%20juhised_2024.pdf

¹⁷ Andmetabel on leitav aadressil <https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2025-03/Metsamajandamise%20tabel%2028032025.xlsx>

4.2.4. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus

Metsa majandamine Natura aladel ei ole kaitsekorralduslikult vajalik, seega võib raietöödel olla (negatiivne) keskkonnamõju. KSH eesmärgiks on hinnata Natura aladel kavandatud raiete tegemisel võimalikku olulist keskkonnamõju KeHJS § 2² tähenduses. Kavas toodud nõuete eesmärk on metsateatiste menetlemisel ja raiete registreerimisel olulist keskkonnamõju vältida. Keskkonnamõju võib raietööde tegemisel tekkida raiealal, raietega piirnevatel aladel ja raiete mõjualas, kus asuvad Natura kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüübid, liikide elupaigad ja kasvukohad. KSH peab selgitama, kirjeldama ja hindama kavas toodud nõuete elluviimisega kaasnevat olulist keskkonnamõju ning peamisi alternatiivseid meetmeid, tegevusi ja ülesandeid, arvestades kava eesmäärke ja käsitletavat territooriumi.

4.2.5. Vääriselupaikade kaitse

Vääriselupaikade kaitse on tagatud MS-iga ja keskkonnaministri 4.01.2007 määrusega nr 2 „Vääriselupaiga klassifikaator, valiku juhend, kaitse korraldamine ning vääriselupaiga kaitseks lepingu sõlmimine ja kasutusõiguse tasu arvutamise täpsustatud alused“ (edaspidi *määrus nr 2*). Määruse nr 2 järgi on keelatud raie avalik-õigusliku isiku omandis olevas metsas ja riigimetsas asuvas Eesti looduse infosüsteemi kantud vääriselupaigas, välja arvatud erandkorras tehtav raie ja kujundusraie Keskkonnaameti nõusolekul. Eraomandis asuvate vääriselupaikade kaitse on vabatahtlik. Vääriselupaiga kaitseks võib sõlmida eraomandis kinnisasja omanikuga notariaalse lepingu, mille alusel koormatakse kinnisasi isikliku kasutusõigusega riigi kasuks Kliimaministeeriumi kaudu tähtajaga 20 aastat. Lepingu saab sõlmida väljaspool kaitstavat loodusobjekti asuva Eesti looduse infosüsteemi kantud vääriselupaiga kaitseks (MS-i § 23 lõige 4). Seega Natura aladel vääriselupaiga kaitseks lepingut ei sõlmita. Kaitsealadel asuvate vääriselupaikade kaitset erametsades aitab saavutada tarneahelate sertifitseerimine, mis takistab muuhulgas vääriselupaikadest hangitud puidu turustamist.

Vääriselupaikade seisundit riigimetsas ja avalik-õiguslikus metsas võivad mõjutada raietööd, mille mõjualasse vääriselupaigad jäävad. Erametsas võivad vääriselupaikade säilimist ohustada seal tehtavad raied ja seisundit mõjutada raietööd, mille mõjualasse vääriselupaigad jäävad. Piirnevate raiete ja raiete mõjualas avalduvate servamõjudena on olulisemad valgustingimuste muutumine, puistu avamine tuultele ning niiskustingimuste muutumine.

5. Eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldus ja eeldatavalt kaasnev oluline keskkonnamõju

5.1. Ülevaade Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaikade ja -liikide hetkeseisust

Euroopa Liidu elurikkuse strateegia aastani 2030¹⁸ alusel kaitstakse Natura 2000 võrgustiku aladel rangelt vähemalt 30% ELi kaitsealadest, sealhulgas kõiki loodus- ja põlismetsi. Metsaelupaigad on kõrge looduskaitse väärtusega ja loodusliku või looduslähedase struktuuriga puistud, mis on eristatavad teistest oma geograafiliste, abiootiliste või biootiliste omaduste poolest¹⁹. Puistu loodusliku struktuuri tunnusteks on vanas metsas eri lagunemisastmes lamapuidu rohkus, erinevas vanuses ja eri rinnetes puude olemasolu koosseisus²⁰. Metsa elupaigatüüpide inventeerimisel hinnatakse nende struktuurielementide olemasolu ja puistu looduslikkust ehk mis määral on selles märgata majandamise mõjusid. Erinevad metsamajanduslikud tööd on elupaigatüübile vastavate tunnustega puistute pindala vähenemise peamine põhjus²¹. Hooldusraietega eemaldatakse puistust kahjustatud ja kuivanud puud ning lamapuit, uuendusraiete järgselt tekkinud puistud on enamasti ühevanuselised ja kasvavad sageli ühe rindena. Soometsade seisundit mõjutavad kõige rohkem jätkuvalt toimivad kuivendus- ja maaparandussüsteemid ning nende rekonstrueerimine²².

Eesti metsades leidub EELIS-es registreeritud inventeerimisandmete alusel 10 loodusdirektiivi²³ elupaigatüüpi: metsastunud luited (2180), vanad loodusemetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel (sürjametsad) (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad) (*9180), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0), lammi-lodumetsad (*91E0), laialehised lammimetsad (91F0). Viimati, 2019. aastal esitatud loodusdirektiivi elupaigatüüpide seisundiaruande²⁴ põhjal on Eestis soodsas seisundis kaks metsaelupaigatüüpi – rusukallete ja jäärakute metsad (9180*) ning lammi-lodumetsad (91E0). Ülejäänud metsaelupaigatüüpide üldhinnang on ebapiisav või halb²⁵. Üldhinnang „ebapiisav“ või „halb“ antakse, kui vähemalt üks neljast seisundikriteeriumist (levila, pindala, struktuur ja funktsioonid või seisund tulevikus) on vastava hinnanguga. Peamine näitaja, miks üldhinnang on „ebapiisav“ või „halb“, on tingitud pindala vähenemisest või struktuuri ja funktsioonide ebasoodsast seisundist²⁶. Olemasolevate metsaelupaigatüüpide seisund ei ole valdavas osas soodne ning mitmel loodusl alal on metsaelupaigatüüpe inventeeritud väiksemal pindalal, kui

¹⁸ ELi elurikkuse strateegia aastani 2030. Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/eu-biodiversity-strategy-for-2030.html>

¹⁹ Palo, A., 2018. Loodusdirektiivi metsaelupaikade inventeerimise juhend. Tartu

²⁰ Kohv, K.; Liira, J. (2005). Anthropogenic effects on vegetation structure of the boreal forest in Estonia. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 20, 122–134.

²¹ Roasto, R., Tampere, U. (toim). 2020. Eesti looduse kaitse aastal 2020. Keskkonnaagentuur, Tallinn.

²² Roasto, R., Tampere, U. (toim). 2020. Eesti looduse kaitse aastal 2020. Keskkonnaagentuur, Tallinn.

²³ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ, 21. mai 1992, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50). Allikas: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:01992L0043-20070101&from=EN>

²⁴ Loodusdirektiivi rakendamise aruanne. Allikas: http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=ee/eu/art17/envxtxasa/EE_habitats_reports-20190725-083848.xml&conv=589&source=remote

²⁵ <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-07/Elupaigat%C3%BC%C3%BCpide%20seisund%202019.pdf> (Kliimaministeerium, 2025)

²⁶ Article 17 web tool. Habitat report. Leitav aadressil <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/?period=5&group=Forests&country=EE&region=>

kaitse-eesmärgiks seatud. Statistilise metsainventuuri (SMI) 2014-2018²⁷ andmetel asus 65% elupaigatüübiks sobivatest puistutest väljaspool inventeeritud elupaigatüüpe, seega võib olla arvukalt selliseid alasid veel ka inventeerimata. Tuleb arvestada, et loodusdirektiivi aruandluses käsitletakse metsaelupaiku ka väljaspool Natura 2000 alasid²⁸. Statistilise metsainventuuri 2023.a andmetel on metsaelupaigatüüpide pindala kokku 401800 hektarit. Osa inventeeritud elupaigatüüpidest ei vasta SMI andmete põhjal elupaigatüübi tunnustele, seega on osa elupaigatüüpide inventeerimisandmetest ebatäpsed²⁹.

EELIS-e andmetel on Natura 2000 võrgustiku alasid Eestis 2025. aasta seisuga kokku 605, sh 66 linnuala ja 539 loodusala. Loodusalasid, mille kaitse-eesmärgiks on metsaelupaikad, on 366. Keskkonnaamet tegi 07.02.2022 kirjaga nr 7-4/22/2442 „Loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide range kaitse alla võtmine“ Keskkonnaministeeriumile LKS-i § 8 lõike 1 ning § 13 lõike 1 alusel ettepaneku muuta Natura 2000 võrgustiku loodus- ja linnualadega kattuvate siseriiklike kaitstavate loodusobjektide kaitsekorda selliselt, et loodusdirektiivi I lisas nimetatud metsaelupaigatüübid oleksid rangelt kaitstud. Loodusdirektiivi efektiivsemaks rakendamiseks tehti ettepanek moodustada Natura 2000 aladega kattuvatele osadele uued sihtkaitsevööndid.

Eesti Natura 2000 alad on moodustatud 53 II lisasse kuuluva looma- ja taimeliigi ning 136 linnudirektiivi I lisas loetletud linnuliigi ja rändlinnuliigi kaitseks (Keskkonnaagentuur, 2025). Viimati avaldatud aruande³⁰ põhjal on Natura 2000 alade kaitse-eesmärkideks seatud 47% linnuliikide seisund soodne, muude liikide puhul on heas seisundis 27% liikidest. LKS-is ja kaitstavate loodusobjektide kaitse-eeskirjades on sätestatud tingimused metsade majandamisele, samuti on metsamajandamise juhiseid toodud liigi kaitse tegevuskavades ja kaitsekorralduskavades. Keskkonnaamet on lisaks liikide elupaiga vajadustest lähtuvalt koostanud metsade väärtuspõhise majandamise juhise³¹, mille alusel seatakse tingimusi ja antakse soovitusi raietöödele metsateatiste menetlemisel kaitsealuste liikide elupaikades. Direktiivides ei ole eraldi jaotust liikide kohta, kelle elupaik või sigimisala asub metsas. Kavas on nn metsaliikidena nimetatud liigid, kes on loetletud Keskkonnaagentuuri metsaga seotud linnustiku ülevaates³² ja Keskkonnaameti väärtuspõhise metsamajandamise juhise andmetabelis (Keskkonnaamet, 2025).

5.2. Natura aladel metsateatiste menetlemise senise praktika kirjeldus

Natura 2000 võrgustiku alad asuvad kogu ulatuses siseriiklikel kaitstavatel aladel, kus tingimused raieks on sätestatud LKS-i ja kaitse-eeskirjade alusel. Natura alade kohta ei ole enamasti kehtestatud eraldi kaitsekorralduskavasid, kuid nendel aladel kehtivad siseriiklike kaitsealade kaitsekorralduskavad. Raie registreerimisel lähtutakse õigusaktides sätestatust, milles on kehtestatud piirangud lubatud raieviisidele, langi kujule ja suurusele, puistu täiusele, lubatud ajavahemikele ja tingimused kokkuveo tegemiseks. Tulenevalt Tallinna Halduskohtu 19.09.2022 lahendist nr 3-21-1203 koostab Keskkonnaamet alates 2024. aasta märtsist Natura 2000 võrgustikku

²⁷ Liira, J. 2020. Bioloogilise mitmekesisuse indikaatorite analüüs erinevate metsaseireskeemide põhjal (SMI ja Natura 2000 metsaelupaigad)

²⁸ Roasto, R., Tampere, U. (toim). 2020. Eesti looduse kaitse aastal 2020. Keskkonnaagentuur, Tallinn

²⁹ Liira, J. 2020. Bioloogilise mitmekesisuse indikaatorite analüüs erinevate metsaseireskeemide põhjal (SMI ja Natura 2000 metsaelupaigad)

³⁰ European Commission: Directorate-General for Environment, The state of nature in the EU – Conservation status and trends of species and habitats protected by the EU nature directives 2013–2018, Publications Office of the European Union, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/083297>

³¹ Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise. Keskkonnaamet, 2024; vt https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2024-01/Metsade%20VP_majandamise%20juhis_2024.pdf

³² Leivits, M. Ülevaade metsadega seotud linnustiku seisundist, 2019. Keskkonnaagentuur

kuuluvatel aladel eelhindangud kavandatud raietele, millel võib olla mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele või alade terviklikkusele. Kohtuotsuse põhjal ei taga kaitse-eeskirjas sätestatud tingimustel registreeritud raiete tegemine igasuguse negatiivse mõju puudumist Natura kaitse-eesmärkide täitmisele. Natura metsaelupaigatüüpide alale esitatud metsateatiste menetlus peatatakse 28 kuuks LKS-i § 8 lõike 6 alusel.

5.3. Raiete võimalik mõju kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele

Raietööd kaitse-eesmärgiks olevate liikide elupaikades võivad ohustada otseselt isendeid, kahjustada elupaiga seisundit või mõjutada sigimisedukust sigimisaegse häirimisega. Raietööde käigus võib kaitse-eesmärgiks olevaid liike ohustada tallamine, kasvukohta või sigimisala rikkumine pinnase kahjustamisega, elupaiga seisundi halvenemine või sobimatuks muutumine järskude muutustega metsamaastikus. Kavandatud raied registreeritakse, kui need on kooskõlas kaitse-eeskirjade ja teiste õigusaktide nõuetega. Kaitse-eesmärgiks olevate liikide elupaigas kavandatud raietele seatakse vajadusel väärtuspõhise metsamajandamise juhises määratud piirangud, et vältida raietega kaitse-eesmärgiks olevate liikide ja nende elupaikade kahjustamist. Kavandatud raieid, mis võivad kaitse-eesmärgiks olevaid liike ja nende elupaiku ja kasvukohti kahjustada, ei registreerita (koostatakse registreerimisest keelduv otsus).

Raiete kumuleerumisel võib siiski tekkida mõjusid kaitse-eesmärgiks olevate liikide elupaikades ja kasvukohtades. Eri aegadel uuendusraiate tegemine võib nende seisundit mõjutada vana metsa osakaalu langemisega või metsamaastiku killustumisega. Raiete kumuleerumise vältimiseks on kavas ette nähtud 30-meetrise ulatusega puhverala ümber metsaelupaigatüüpide, mis võib kattumisel lisada täiendavate raiepiirangutega alasid ka liikide elupaikades. Väärtuspõhise metsamajandamise juhises on määratud kaitse-eesmärgiks olevate (kaitsealuste) liikide elupaikades ja kasvukohtades lubatud raieviisid, nende suurimad lubatud pindalad ja muud piirangud. KSH käigus tuleb hinnata, kas kavas, kaitse-eeskirjades ja väärtuspõhise metsade majandamise juhises seatud piirangud on piisavad, et tagada kaitse-eesmärkideks seatud liikide kaitse ja seega välistada negatiivne mõju Natura võrgustiku aladele.

5.4. Raiete võimalik mõju metsaelupaigatüüpidele

Loodusdirektiivi põhjal ei ole Natura aladel majandustegevus keelatud, kuid metsade majandamisel ei tohi kahjustada teadaolevaid elupaigatüüpe. Inventeeritud metsaelupaikades võivad tekkida servamõjud piirnevatel aladel raietööde tegemisel. Raieviisidest on kõige järsema mõjuga lageraie, sest selle käigus raiutakse ühe võttega kogu puistu ning aja jooksul alal kujunenud kooslused hävivad. Lageraie servamõjudeks on peamiselt valgustingimuste, tuultele avatuse ja niiskustingimuste muutumine raiealadega piirnevates puistutes. Sarnased mõjud tekivad ka veerraiete tegemisel. Selle raieviisi puhul koosneb raieala langi servast kuni metsa keskmise kõrguse laiusele lagedaks raiutavast veerust ja selle kõrval võib raiuda üksikpuid või häile puistu kõrguse laiusele nii, et täius ei langeks alla 50%. Metsaelupaigad on enamasti kujunenud puistutes, kus metsakooslus on pikka aega olnud looduslikul arengul või minimaalsete inimtegevuse jälgedega. Servamõjude tekkimine piirnevatel aladel raietööde tegemisel ei ole looduslik häiring, seega sekkutakse elupaigatüübi looduslikku arengusse.

Natura aladega piirnevates majandusmetsades tehakse raietöid metsaseaduses sätestatud piirangute kohaselt. Seega võib Natura võrgustiku alade servas asuvaid elupaigatüüpe ja liikide elupaiku mõjutada suurematel aladel tehtavad lageraied ja ka teised raieviisid, mille käigus raiutakse puistu esimene rinne. Metsaseaduse alusel on lubatud suurima lageraielangi pindala 7 hektarit, olulise metsakahjustusega aladel võib see metsakaitseekspektiisi alusel tehtavate raietega olla ka suurem. KSH käigus tuleb hinnata, kui oluline on väljaspool Natura alasid tehtavate raiete võimalik mõju ja kas need võivad kahjustada Natura võrgustiku alade kaitse-eesmärke.

Kavas toodud joonisel 1 „Natura 2000 loodus- ja linnualal metsaelupaigatüüpide metsateatiste otsustuspüü” on lubatud raiete registreerimine madala esinduslikkusega metsaelupaikades, mis ei ole kaitse eesmärgiks. Madala esinduslikkusega elupaigatüüp on väikesel pindalal väheste struktuurielementidega ala või on selle kirjelduses märgitud vajadus taastamiseks, kuid elupaigatüübi taastamine sellel alal ei ole võimalik. Tuleb hinnata, kas madala esinduslikkusega ja mitte taastatavate elupaigatüüpide raiumine mõjutab üleriigiliselt konkreetse elupaigatüübi pindala eesmärkide saavutamist. Näiteks on Euroopa Liidu elurikkuse strateegias³³ nimetatud võimalus luua tagasiulatuvalt aastal 2020 põlis- ja vanametsa kriteeriumitele vastanud võimalike alade andmebaas ning kehtestada kõigile asjaomastele aladele raietööde ajutine moratorium, et vältida nende hävimist raietega.

Raiete menetlemise otsustuspüü Alternatiivi 1 ja Alternatiivi 2 järgi registreeritakse kuni 30 meetri kaugusel metsaelupaigatüüpidest kavandatud raied, mille tegemisel ei tekki lagedaid alasid. Samuti registreeritakse 30-meetrise ulatusega puhveralas kõik raied kuni 20 tm mahu, raied ohtlike puude eemaldamiseks, liinikoridoride ja teede kaitsevööndite hooldamiseks tehtavad raied ja kaitse-eesmärgist lähtuvad raied (kujundusraied). Kava lisas 3 on loetletud tingimused liinikoridoride ja tee kaitsevööndite hooldustööde ning muude raietööde tegemiseks metsaelupaigatüüpidega piirnevatel ja kattuvatel aladel. KSH käigus tuleb hinnata, kas kavas kehtestatud tingimuste järgi tehtavatel raietel võib olla mõju metsaelupaigatüüpidele.

---

³³ Euroopa Parlamendi 9. juuni 2021. aasta resolutsioon ELi elurikkuse strateegia kohta aastani 2030 (2020/2273(INI)) Leitav: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0277_ET.pdf

6. KSH läbiviimisel kasutatavad metoodilised alused ja uuringud

6.1. Hindamismetoodika ja alternatiivid

Hinnatakse kavandatavate kaitsemeetmete rakendamise mõju Natura alade kaitse-eesmärkidele. Selleks antakse ülevaade Natura alade kaitse-eesmärkidest ja mõjudest, mis võivad tekkida seoses metsaraiega. Mõjude hindamisel lähtutakse KeHJS-e § 40 sätetest ja teistest asjakohastest kehtivatest õigusaktidest. Hindamisel kasutatakse varem läbi viidud uuringute andmeid ning juhteksperdi ja valdkonna ekspertide kogemusi ning kogutud teavet.

Kavas on esitatud kaks alternatiivi kavandatud raiete registreerimiseks. Alternatiivi nr 1 puhul on loetletud tingimused kõikide raieviiside registreerimiseks, alternatiivis nr 2 on arvestatud võimaliku LKS-i muudatusega, mille alusel oleksid kaitsealadel lageraied ja veerraied keelatud.

Lähteolukorda hinnatakse kehtivates õigusaktides sätestatu põhjal. Antakse ülevaade millised raieviisid on erinevatel Natura aladel lubatud, milliseid piiranguid ja tingimusi seatakse raiete tegemisele. Antakse ülevaade metsamaa osakaalust ja vanuselise jaotusest, mis on määratud erineva kaitsereežiimiga aladele (reservaadid, sihtkaitsevööndid, piiranguvööndid, hoiualad, püsielupaigad).

Natura alade kaitse-eesmärkideks olevad metsaelupaigatüübid saavad püsida ja kujuneda vaid vanades (küpsetes) ja looduslähedase struktuuriga puistutes. Elupaigatüüpideks sobivate puistute pindala muutuste tuvastamiseks hinnatakse metsamaa vanuselise jaotuse muutumist kehtivate õigusaktide alusel lubatud raietega. Selleks võrreldakse Natura aladel kasvava metsa vanuselise jaotuse muutumist varasemate andmete põhjal.

Raiete mõju hindamiseks kaitse-eesmärgiks olevate metsaga seotud liikide elupaikade seisundile selgub samuti varasemate andmete võrdlemisel. Hinnatakse kehtivate piirangute tulemuslikkust kaitse-eesmärkide saavutamisel, selleks võrreldakse kaitse-eesmärkideks seatud elupaigatüüpide ja liikide seireandmeid. Kavas on raiete tegemisele ette nähtud täiendavad piirangud kuni 30 meetri kaugusel elupaigatüüpidest, kus on lubatud vaid need raieviisid, mille tegemisel ei teki lagedaid alasid.

6.2. Mõjuallikad, mõjuala ulatus ning mõjutatavad keskkonnaelemendid

Raietöödeks loetakse puude ja põõsaste langetamist, langetatud tüvede laasimist, tüvede järkamist, metsamaterjali koondamist ja kokkuvedu. Metsakeskkonnas muutub raiete tegemisel peamiselt puistu täius, mis võib mõjutada raiealal ja piirnevatel aladel asuvaid kaitse-eesmärke. Sõltuvalt raieviisist võib piirnevatele aladele avalduda erineva tugevusega mõju, nt hooldusraiate tegemisel puistute täius oluliselt ei lange, uuendusraiate tegemisel raiutakse korraga (lageraie) või järkudena (turberaie) kogu puistu. Tuleb hinnata erinevate raieviisidega piirnevatele aladele avalduva mõju ulatust, selleks kasutada varem läbi viidud uuringute andmeid.

Raietööde tegemisel muutuvad raiealal peamiselt valgustingimused, kasvavad puud jäävad avatumaks tuultele ning muutuvad varem tihedamas puistus kujunenud niiskustingimused. Nende keskkonnaelementide muutumine võib avaldada mõju ka piirnevatel ja mõjualas asuvate kaitse-eesmärgiks olevate ja teiste kaitsealuste liikide elupaikadele. Tuleb hinnata nende keskkonnaelementide (valgustingimused, avatus tuultele, niiskustingimused) muutumise mõju nii raiealal kui ka mõjualas varasemate uuringute andmetel.

Kavas on raiete mõjualana kirjeldatud 30 meetrit raieala servast ning selle põhjal on määratud puhverala elupaigatüüpide ümber, kus on keelatud raieviisid, mille tegemisel tekib lagedaid alasid. Selliste raieviisidena on loetletud lageraie, veerraie, aegjärgse raie viimane järk, häilraie ja

sanitaarraie raiejärgse täiusega 50%. Sanitaarraie puhul on eelnevast loetelust välja arvatud MS-i mõistes hukkunud puistu (elujõuliste puude täius madalam kui 30%) raiumine. Eksperdil tuleb varasemate uuringute põhjal hinnata, kas nende raiete loetelu on ammendav ja kas 30-meetrine puhverala on piisav oluliste mõjude vältimiseks. Olulisteks mõjudeks on kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüüpide ja liikide elupaikade/kasvukohtade kahjustamine või seisundi halvemaks muutumine.

6.2.1. Mõjuala ulatus ja kumulatiivne mõju

Kava alusel välditakse raiete kumulatiivset mõju administratiivsete meetmetega, milleks on metsaelupaigatüüpide range kaitse, 30-meetrise ulatusega puhveralad ümber metsaelupaigatüüpide ja tingimused, mis seatakse raietele väärtuspõhise metsamajandamise juhise ja selle lisaks oleva andmetabeli alusel. Loetletud meetmed rakendatakse kava alusel lisaks MS-is, LKS-is ja nende alamaktides sätestatud piirangutele. Raiete kumuleerumise all mõeldakse aja jooksul piirkonnas tehtud raiete koondmõju. Selline koondmõju võib avalduda vana (küpse) metsa osakaalu vähenemisena ja üksnes looduslikul arengul olevate puistute pindala vähenemisena. Vana, raieküps mets on eelistatud elupaigaks ja kasvukohaks liikidele, kes sõltuvad looduslähedastest metsadest, kus on mitmekesine struktuur ja inimtegevusest puutumata või vähe mõjutatud ökosüsteem. Küpsetes puistutes kavandatakse peamiselt uuendusraieid, mis ajapikku samasse piirkonda koondudes võivad alal avaldada negatiivset mõju metsamaa killustumisega ja vana (küpse) metsamaa pindala vähenemisega. Õigusaktides (LKS, kaitse-eeskirjad) on sätestatud uuendusraiatele piirangud, millega arvestuslikult kaitsealal metsade vanuseline jaotus säilib või oluliselt ei muutu. Riigikontrolli poolt Riigikogule 2023.a esitatud aruandes³⁴ on juhitud tähelepanu, et kuni 2 ha suuruste lageraiete lubamisega saab raieviiside kombineerimisel lagedaks raiuda ulatuslikke alasid ning kaitsealuse piiranguvööndi metsi on võimalik majandada sarnaselt metsadega, mis pole kaitse all.

Hooldusraiate (harvendusraie, sanitaarraie) tegemisel puistu esimene rinne säilib ning ka puistu täius oluliselt ei muutu. Seega ei ole hooldusraietel piirnevatele aladele olulist mõju. Hooldusraiate tegemisel sekkutakse siiski puistute looduslikku arengusse, mille tõttu ei kujune seal looduslikku struktuuri. Sanitaarraie tegemisel raiutakse kahjustatud ja kuivanud puud, mille tagajärjel ei tekki puistutes lamapuitu ja tüükaid. Harvendusraiega kujundatakse ühtlase täiusega puistud, enamasti raiutakse ka metsanduslikus mõistes halva fenotüübiga (köverad, harunenud tüvega, kasvus alla jäänud) puud, mis võiksid vanemas eas aidata kaasa elustiku mitmekesisusele sellel alal.

Riigikontrolli 2023. a aruandes on nimetatud põhiliste probleemidena, et kaitsealadel kasvava metsa andmete analüüsimiseks ei ole defineeritud konkreetseid parameetreid. Selline olukord võimaldab andmeid erinevalt tõlgendada ja jõuda järeldusteni, mis ei näita kaitstavate metsade tegelikku pindala.

Kavas on määratud 30 m puhver ümber metsaelupaigatüüpide, kus ei ole lubatud teha raieid, mille tulemusel tekivad lagedad alad. See seab raietele täiendavaid piiranguid lisaks kehtivates õigusaktides sätestatule. Lõhmus on 2016. a aruandes³⁵ nimetanud metsa elupaigalist hetkekvaliteeti täpsustavateks tunnusteks eelkõige 1) puistu vanust; 2) kaitstava metsa-ala pindala ja 3) kaitstava metsa-ala isoleeritust teistest kaitstavatest metsadest. Seega metsaelupaigatüüpide seisundi säilimiseks kavas kehtestatud 30 m puhver võib olla asjakohane, sest tekitab lisaks alasid, kus raietega vana metsa osakaal ei vähene.

³⁴ Riigikontrolli aruanne Riigikogule „Loodusväärtuste kaitse ja raied kaitstavates metsades“, Tallinn, 2. märts 2023. Leitav:

<https://www.riigikontroll.ee/DesktopModules/DigiDetail/FileDownloader.aspx?AuditId=2550&FileId=17202>

³⁵ Asko Lõhmus. Eesti rangelt kaitstavate metsade tüpoloogiline analüüs. Aruanne. Keskkonnaministeerium, 2016

KSH käigus tuleb hinnata, kui suure pindala moodustab elupaigatüüpide ümber moodustatav puhverala ning millise osakaalu see moodustab piiranguvööndite ja hoiualade, st majandatavate metsade pindalast. Puhvri pindala on sõltuvuses alade pindalast ja ümbermõõdust, seega kompaktsema, ringikujulise elupaigatüübi puhvri pindala on suhteliselt väiksem kui pikliku ja sopilise kujuga elupaigatüübil. KSH käigus tuleb hinnata, kas elupaigatüüpidele moodustatud puhvri pindalal raie- ja lisapiirangute seadmine säilitab metsa pindala, millega välistatakse raie ebasoodne mõju kaitse-eesmärkidele.

6.2.2. Mõjutatavad keskkonnaelemendid

Kavas seatakse piirangud raie- ja muudele tegevustele, mis on kavandatud kuni 30m kaugusel registreeritud metsaelupaigatüübist, seega võib nendel aladel avalduda raie mõju järgnevatele keskkonnaelementidele. Raie mõju maastikule ja metsamaale avaldub peamiselt metsamaa killustumise, looduslikku arengusse sekkumise, servamõjudena. Kava alusel puhveraladel selliste raieviiside tegemine keelatakse, millega tekitab lagedaid alasid. Seega tuleb hinnata, kas kava rakendamisel sellised mõjud vähenevad.

Veekogusid mõjutavad eelkõige kaldapuistutes (veekaitsevööndis) tehtavad raied, võivad avalduda veetemperatuuri ja valgustuse muutumisega, võimalik erosiooni suurenemisega. Lisaks võib raie mõju pinnase niiskussüsteemile, sõltuvalt raieviisist.

Kaitsealuseid taime- ja loomaliike võivad raied mõjutada sõltuvalt raieviisist liigirühmade kaupa erinevalt (vt Tabel 3).

Tabel 3. Raie võimalik mõju liigirühmade kaupa

Liigirühm	Võimalik mõju
Imetajad	Elupaikade killustumine, elupaikade seisundi muutused, sobiva elupaiga pindala vähenemine, servamõjud, sigimisaegne häirimine
Linnud	Elupaikade killustumine, elupaikade seisundi muutused, sobiva elupaiga pindala vähenemine, servamõjud, pesitsusaegne häirimine
Vee-elustik	Veekogude kaldapuistutes tehtavate raie- ja muude tegevustega veetemperatuuri ja valgustuse muutumine, vee kvaliteedi muutumine kui kaldapuistu hõrenemisega suureneb pinnase erosioon
Roomajad	Elupaikade killustumine, elupaikade seisundi muutused, sobiva elupaiga pindala vähenemine, servamõjud, sigimisaegne häirimine, tallamine
Kahepaiksed	Elupaikade killustumine, elupaikade seisundi muutused, sobiva elupaiga pindala vähenemine, servamõjud, sigimisaegne häirimine, tallamine
Putukad	Elupaikade killustumine, elupaikade seisundi muutused, sobiva elupaiga pindala vähenemine, servamõjud, tallamine
Samblad	Kasvukohtade killustumine ja pindala vähenemine, kasvukohtade seisundi muutused, servamõjud, tallamine
Samblikud	Kasvukohtade killustumine ja pindala vähenemine, kasvukohtade seisundi muutused, servamõjud, tallamine
Seened	Kasvukohtade killustumine ja pindala vähenemine, kasvukohtade seisundi muutused, servamõjud, tallamine
Soontaimed	Kasvukohtade killustumine ja pindala vähenemine, kasvukohtade seisundi muutused, servamõjud, tallamine

6.3. Uuringud jm alusmaterjalid

KSH ei eelda täiendavate uuringute läbiviimist.

KSH läbiviimisel lähtutakse asjakohastest andmebaasidest ning uuringutest Eestis ja välismaal, sh:

- Statistilise metsainventuuri andmed
- Aastaraamat „Mets“ väljaanded (Keskkonnaagentuur)
- Märgade metsaelupaigatüüpide (*9080, *91D0, *91E0, 91F0) tegevuskava (eelnõu).
- Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS): www.eelis.ee
- Natura elupaigatüüpide ja liikide seisundi hinnangud. Article 17 web tool. Leitav: <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>
- Euroopa Komisjon, Keskkonna peadirektoraat, *Natura 2000 alade kaitsekorraldus: elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sättes*, Väljaannete talitus, 2019, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/213298>
- Runnel, K., Palo, A., Lõhmus, P., Rosenthal, R., Tammekänd, I. 2021. RMK rakendusuuring „Kaitstavate metsafragmentide eesmärgipärasuse suurendamine”
- Leivits, M. 2019. Ülevaade Loodusdirektiivi metsaelupaikade seisundist (2013-2018) elupaigainventuuride ja seireandmete põhjal. Aruanne. Keskkonnaagentuur.
- Liira, J. 2020. Bioloogilise mitmekesisuse indikaatorite analüüs erinevate metsaseireskeemide põhjal (SMI ja Natura2000-metsaelupaigad). Raport, Keskkonnaagentuur.
- Liira, J.; Kohv, K. (2010). Stand characteristics and biodiversity indicators along the productivity gradient in boreal forests: Defining a critical set of indicators for the monitoring of habitat nature quality. *Plant Biosystems*, 144 (1), 211–220. DOI: 10.1080/11263500903560868.
- Paluots, T.; Liira, J.; Leis, M.; Laarmann, D.; Põldveer, E.; Franklin, J.F.; Korjus, H. Long-Term Cumulative Effect of Management Decisions on Forest Structure and Biodiversity in Hemiboreal Forests. *Forests* 2024, 15, 2035. <https://doi.org/10.3390/f15112035>

7. Avalikkuse kaasamine ja ülevaade KSH programmi menetlemisest

KSH programmi menetlemine toimub vastavalt KeHJS-e §§-de 36¹-39 nõuetele. Menetlust korraldab strateegilise planeerimisdokumendi, antud juhul kava koostamise korraldaja ehk Keskkonnaamet.

KSH programmi menetluse etapid ja eeldatav ajakava vt Tabel 4.

Pärast KSH programmi nõuetele vastavaks tunnistamist ja hanke läbiviimist KSH aruande koostaja leidmiseks järgneb KSH aruande koostamine vastavalt KeHJS-e §-le 40 ning menetlus vastavalt KeHJS-e §§-le 40¹-44.

7.1. KSH menetlusosalised

Asjaomased asutused, kellelt küsitakse seisukohta KSH programmi (ja järgmises etapis KSH aruande) kohta:

- Kliimaministeerium;
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium;
- Rahandusministeerium;
- Regionaal- ja Põllumajandusministeerium;
- Maa- ja Ruumiamet;
- Põllumajandus- ja Toiduamet;
- Keskkonnaagentuur;
- Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK);
- kõik kohalikud omavalitsused.

Eeldatavalt mõjutatud ja huvitatud osapooled, keda kaasatakse kava ja selle KSH avalikustamise käigus (nimekiri ei ole lõplik, see võib täieneda menetluse käigus):

- Eesti Erametsaliit;
- Sihtasutus Erametsakeskus;
- Eesti Omanike Keskkliit;
- Eesti Linnade ja Valdade Liit;
- Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing (KeMÜ);
- Tartu Ülikool;
- Eesti Maaülikool;
- Tallinna Ülikool;
- Keskkonnaühenduste Koda³⁶ (EKO; liikmed: Eestimaa Looduse Fond, Balti Keskkonnafoorum, Eesti Ornitoloogiaühing, Eesti Roheline Liikumine, Sihtasutus Keskkonnaõiguse Keskus, MTÜ Läänerannik, Nõmme Tee Selts, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering, MTÜ Päästame Eesti Metsad);
- MTÜ Eesti Metsa Abiks;
- Eesti Looduskaitse Selts;
- MTÜ Roheline Pärnumaa;
- MTÜ Roheline Läänemaa;
- MTÜ Hoiame Loodust.

³⁶ EKO jagab infot oma liikmetele.

7.2. KSH läbiviimise eeldatav ajakava

KSH viiakse läbi paralleelselt kava eelnõu koostamisega. Järgnevalt (Tabel 4) on esitatud KSH läbiviimise eeldatav ajakava lähtudes kava koostamise ajakavast. Silmas tuleb pidada asjaolu, et KSH programmi ja KSH aruande koostamine korraldatakse eraldi hangetega, mistõttu KSH aruande etapi kohta koostatakse ajakava eraldiseisvalt pärast KSH programmi menetluse läbimist.

Tabel 4. KSH läbiviimise eeldatav ajakava

Tegevus	Aeg	Osapool
KSH programmi etapp		
KSH programmi koostamise lepingu allkirjastamine ja avakoosolek	Aprill 2025	Keskkonnaamet (KeA), SKPK
KSH programmi eelnõu koostamine, sh koostöö kava koostajaga	Aprill–mai 2025 (7 nädalat)	SKPK, KeA
KSH programmi eelnõu kohta asjaomastelt asutustelt seisukohtade küsimine	Juuni 2025 (14 päeva*)	KeA
KSH programmi eelnõu kohta asjaomastelt asutustelt seisukohtade laekumine	30 päeva jooksul KSH programmi saamisest arvates*	Asjaomased asutused
KSH programmi täiendamine vastavalt laekunud seisukohtadele	Tööks vajaliku aja jooksul (eeldatavalt 2 nädalat; juuli–august 2025)	SKPK
KSH programmi ja kava eelnõu avalikust väljapanekust teavitamine	August 2025 (14 päeva jooksul KSH programmi saamisest arvates*)	KeA
KSH programmi ja kava eelnõu avalik väljapanek	September 2025 (vähemalt 14 päeva*)	KeA
Seisukohad/vastused ettepanekute esitajatele ja nende teavitamine avalikust arutelust	Tööks vajaliku aja jooksul (eeldatavalt 4 nädalat; september–oktoober 2025)	KeA, SKPK
KSH programmi ja kava eelnõu avalikustamise tulemuste avalikud arutelud Tallinnas, Tartus ja Pärnus	3 päeva (oktoobris 2025)	KeA, SKPK
Avalikustamisel esitatud ettepanekutele vastamine ja KSH programmi eelnõu täiendamine avalikustamisel esitatu põhjal	Tööks vajaliku aja jooksul (eeldatavalt 4 nädalat; oktoober–november 2025)	KeA, SKPK
KSH programmi esitamine nõuetele vastavaks tunnistamiseks	November 2025	SKPK
KSH programmi nõuetele vastavaks tunnistamise otsuse tegemine ning menetlusosaliste ja puudutatud/huvitatud isikute teavitamine sellest	Detsember 2025 (30 päeva jooksul KSH programmi saamisest arvates*+14 päeva jooksul*)	KeA
KSH aruande etapp		
KSH aruande hanke korraldamine ja läbiviimine	KSH aruande koostamise ja menetlemise ajakava	KeA

Tegevus	Aeg	Osapool
KSH aruande koostamise lepingu allkirjastamine ja avakoosolek	lähtub KeHJS-es seatud menetlustähtaegadest ning sõltub hanketulemuste selgumise ajast ja tööks vajalikust ajast. Ajakava koostab KSH aruande koostaja koostöös kava koostamise korraldajaga.	KeA, KSH aruande koostaja
KSH aruande koostamine		KSH aruande koostaja
KSH aruande menetlus (sh kava eelnõu avalikustamine koos KSH aruande eelnõu avalikustamisega)		KeA, KSH aruande koostaja, mõjutatud/huvitatud osapooled
KSH aruande kooskõlastamine ja nõuetele vastavaks tunnistamine		Asjaomased asutused, KeA
KSH aruande tulemuste viimine kavas		KeA
Kava kinnitamine		KeA

* KeHJS-es sätestatud tähtajad

Eeltoodud ajakava on indikatiivne ja võib töö käigus muutuda (nt menetlustähtaegade pikenemisest vm asjaoludest) või kui muutuvad kava eelnõu koostamise etapid.

7.3. Ülevaade KSH programmi avalikustamisest ja asjaomaste asutuste seisukohtadest

Peatükk sisustatakse pärast KSH programmi avalikustamist ja seisukohtade laekumist.

8. Kasutatud materjalid

- Aastaraamat „Mets“ väljaanded (Keskkonnaagentuur)
- *Article 17 web tool. Habitat report*: <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/habitat/report/?period=5&group=Forests&country=EE&region=>
- Asjakohased Eesti Vabariigi õigusaktid – Riigi Teataja
- Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030
- Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS): www.eelis.ee
- EL-i elurikkuse strateegia aastani 2030. Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/eu-biodiversity-strategy-for-2030.html>
- Elupaikade seisund 2019. Kliimaministeerium: <https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-07/Elupaikat%C3%BC%C3%BCpide%20seisund%202019.pdf>
- Euroopa Komisjon, Keskkonna peadirektoraat, Natura 2000 alade kaitsekorraldus: elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätteid, Väljaannete talitus, 2019, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/213298>
- Euroopa Komisjoni teatis: ELi elurikkuse strateegia aastani 2030. Brüssel, 20.05.2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>
- Euroopa Liidu Nõukogu pressiteade, 17. juuni 2024: Looduse taastamise määrus: nõukogu andis lõpliku rohelise tule
- Euroopa Parlamendi 9. juuni 2021. aasta resolutsioon ELi elurikkuse strateegia kohta aastani 2030 (2020/2273(INI)): https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0277_ET.pdf
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ, 30. november 2009, loodusliku linnustiku kaitse kohta
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2024/1991, 24. juuni 2024, looduse taastamise kohta ja millega muudetakse määrust (EL) 2022/869 (EMPs kohaldatav tekst)
- *European Commission: Directorate-General for Environment, The state of nature in the EU – Conservation status and trends of species and habitats protected by the EU nature directives 2013–2018, Publications Office of the European Union, 2021, https://data.europa.eu/doi/10.2779/083297*
- Kohv, K.; Liira, J. (2005). *Anthropogenic effects on vegetation structure of the boreal forest in Estonia. Scandinavian Journal of Forest Research*, 20, 122–134
- Leivits, M. 2019. Ülevaade Loodusdirektiivi metsaelupaikade seisundist (2013-2018) elupaigainventuuride ja seireandmete põhjal. Aruanne. Keskkonnaagentuur.
- Leivits, M. Ülevaade metsadega seotud linnustiku seisundist, 2019. Keskkonnaagentuur
- Liira, J. 2020. Bioloogilise mitmekesisuse indikaatorite analüüs erinevate metsaseireskeemide põhjal (SMI ja Natura2000-metsaelupaigad). Raport, Keskkonnaagentuur.
- Liira, J.; Kohv, K. (2010). *Stand characteristics and biodiversity indicators along the productivity gradient in boreal forests: Defining a critical set of indicators for the*

monitoring of habitat nature quality. Plant Biosystems, 144 (1), 211–220. DOI: 10.1080/11263500903560868.

- Loodusdirektiivi rakendamise aruanne:
http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=ee/eu/art17/envvtxasa/EE_habitats_reports-20190725-083848.xml&conv=589&source=remote
- Lõhmus, Asko. Eesti rangelt kaitstavate metsade tüpoloogiline analüüs. Aruanne. Keskkonnaministeerium, 2016
- Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhised. Keskkonnaamet, 2024; vt https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2024-01/Metsade%20VP_majandamise%20juhised_2024.pdf
- Märgade metsaelupaigatüüpide (*9080, *91D0, *91E0, 91F0) tegevuskava (eelnõu)
- Natura elupaigatüüpide ja liikide seisundi hinnangud. Article 17 web tool. Leitav: <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>
- Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ, 21. mai 1992, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50)
- Palo, A., 2018. Loodusdirektiivi metsaelupaikade inventeerimise juhend. Tartu
- Paluots, T.; Liira, J.; Leis, M.; Laarmann, D.; Põldveer, E.; Franklin, J.F.; Korjus, H. *Long-Term Cumulative Effect of Management Decisions on Forest Structure and Biodiversity in Hemiboreal Forests. Forests 2024, 15, 2035.* <https://doi.org/10.3390/f15112035>
- Riigikontrolli aruanne Riigikogule „Loodusväärtuste kaitse ja raied kaitstavates metsades“, Tallinn, 2. märts 2023:
<https://www.riigikontroll.ee/DesktopModules/DigiDetail/FileDownloader.aspx?AuditId=2550&FileId=17202>
- Roasto, R., Tampere, U. (toim). 2020. Eesti looduse kaitse aastal 2020. Keskkonnaagentuur, Tallinn.
- Runnel, K., Palo, A., Lõhmus, P., Rosenvald, R., Tammekänd, I. 2021. RMK rakendusuuring „Kaitstavate metsafragmentide eesmärgipärasuse suurendamine“
- Statistilise metsainventuuri andmed

Viited kasutatud materjalidele on leitavad ka KSH programmi tekstis joonealiste viidetena.